

EDINOST

Izhaja vsak dan zjutraj, tudi ob nedeljah in praznikih. — Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega 20, I. nadst. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. — Nežalostna pisma se ne prejemajo, rokopi si ne vračajo. — Izdajatelj in odgovorni urednik Stojan Čedina. — Lastnik konsorcijski list „Edinost“. — Tisk tiskarna Edinost. — Telefon uredništva in uprave št. 11-57. — Naročnina znaša za celo leto 60 K, pol leta 30 K, tri mesece 15 K — za nedeljsko izdajo za celo leto 12 K, pol leta 6 K.

Posamezna številka za Trst in okolico 20 vin., zunaj 20 vin. Oglasi trgovcev in obrtnikov mm po 10 vin.; oglasnice, zahvale poslanice, vabila, oglasi denarnih zavodov mm po 50 v.; oglas v tekstu lista do 5 vrst 30 K, vsaka nadaljna vrsta 3 K. Mail oglasi po 8 vin. beseda, najmanj pa 80 vin. Oglase sprejema inšerati oddelček Edinosti. Naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi „Edinosti“. Uprava in inšerati oddelček se nahajata v ulici sv. Frančiška As. 20. — Poštahran. račun 811.652

Junaki na Koroškem.

LJUBLJANA, 9. jan. Ljubljanski korespondenčni urad poroča 8. t. m.: Junaki ljubljanskega pešpolka so kljub vsem težkotam pri dežju in mrazu ustavili pri Podrožici premočnega sovražnika in branijo hrabro naše postojanke. Dobra volja prostovoljcev legije jamči za to, da bo po voljaški izobrazbi mogla tekrovati z veterani-vojaki v obrambi domovine. Čast in hvala vsem junakom pri Podrožici, ki se z največjo hrabrostjo ustavljajo premoči. Posebno pohvalo zasluži poveljnik tamošnjih čet hrabri šotnik Martinčič ter nadporočnik Stenovec in Kordiš. Presrečna hvala tudi požrtvovalnim železničarjem, ki delajo z našimi volaki roko v roki, posebno z nadzornik Negovetič in asistent Klopčič. Njihovo izvršno delo je omogočilo, da so bile hitro oskrbovane naše čete.

Koroški Nemci groze.

CELOVEC, 8. jan. Dun. kor. urad poroča: Provizorna deželna skupščina je v senci dne 7. januarja izrekla svoje ogorčenje zaradi protipravne in neosnovane aretacije in odgona ugodnih Korošcev iz ozemlja, zasedenega po Jugoslovanih, in zahtevala njihovo oprostitev in odpust v domovino, preteč z najstrožimi protidredbami.

Slovenska legija.

LJUBLJANA, 9. jan. Slovenska legija pod poveljništvom obče priljubljenega podpolkovnika Vidmarja se razveseljuje pomnožuje. Vsak dan se priglaja vedno večje število prostovoljcev. Nekateri višji razredi srednjih šol so prazni in so se morali zapreti. Valenci in delavci iz Ljubljane prihajajo v gručinah v Belgijsko vojašnico, da se vpišejo v legijo. Danes je prišlo z dežele znatno število prostovoljcev, posebno z Notranjskega in Štajerskega. Kaj pa vi, zaspani Gorenjci in Dolenjci, delate? Pridite v naše vrste, da z združenimi močmi osvobodimo naše zaslužene koroške brate. Prostovoljci, ki so se odločili za slovensko legijo, naj se zbirajo v občinah, kjer jim županstvo izpostavi izkaznice, da so prostovoljci slovenske legije, na podlagi katere dobe prosto vožnjo v Ljubljano. Izkaznica se mora izrečno glasiti na ime dotičnih prostovoljcev in velja samo do Ljubljane. Vpisovanje v slovensko legijo se vrši vsak dan v Belgijski vojašnici.

Nemcem gre za žepo.

ORADEC, 10. jan. Dun. kor. ur. poroča: Uradno se javlja: Narodna vlada SHS v Ljubljani je izdala naredbo o nadzorstvu podjetij in posestev, katerih dohodki se pošiljajo celotno ali deloma v inozemstvo. Za nadzorstvo se more v vsakem teh podjetij na njih stroške in nevarnost nastaviti nadzornik, ki nati pazi na to, da se v podjetju ne gospodari tako, da bi bilo kvarno državi SHS. Proti tej odredbi je pravni ugovor izključen. Ta naredba pomenja namero proti eksistenci podlagam nemških nastavljenec v jugoslovanski državi in bi prisilila jugoslovansko vlado, nadomestiti vse vodilne uradnike, ravmatelje in upravitelje s podaniki države SHS. Štajerski deželni svet je sklenil, pooblastiti deželno vlado, da zahteva takoj od državnega sveta na Dunaju, da preskrbi podlago za masševne odredbe. Te odredbe se morejo ustvariti le zakonitim potom po ukrepu državnega sveta, ne pa v lastnem delokrogu štajerske deželne vlade. Pač pa more deželna vlada po ustanovitvi teh podlag po državnem svetu odrediti vse potrebno za Štajersko. Nota o tem je že odposlana državnemu svetu.

Volitve v nemški Avstriji.

DUNAJ, 10. jan. Čehoslovski tisk. urad javlja: Končnovoljavno se je sklenilo, da bodo volitve v nemško-avstrijsko narodno skupščino dne 16. februarja.

Steinwender odstopa.

DUNAJ, 9. jan. »Telegraph« poroča: Dr. Steinwender bo zaradi ostarele odstopil. Sledil mu bo v državnem finančnem uradu poslanec Kraft.

Taina pogodba med Franc Jožem in črnogorskim kraljem.

DUNAJ, 10. jan. Novosadska »Sloboda« objavlja besedilo tajne pogodbe, ki sta jo sklenila cesar Franc Jožef in kralj Črnogore Nikola. Črnogorski vladar se je obvezal, da ne bo dopustil nobenega političnega ali verskega čina, ki bi mogel ogroziti stališče avstrijske ogrske monarhije v Bosni, Hercegovini in v Novem Pazarju. Črnogora ne sme skleniti nobene politične ali vojaške zveze s Srbijo. Cesar Franc Jožef je pe s svoje strani zaimenil obstoj črnogorske dinastije. Avstrije Ogrska se je obvezala, da izplačuje kralju Nikolaju in njegovemu nasledniku vsako leto 365.000 kron, dokler se bo Črnogora držala pogodbe.

Čehi prodirajo.

BUDIMPEŠTA, 8. jan. Ogrski kor. urad poroča: Vojno ministrstvo priobčuje nastopno poročilo: Čehoslovaki so jeli prodirati od Losonca proti Füleku in so prekoračili reko Ipoly; to je huda kršitev določb, izdanih po ententi glede zasedbe. Od Galante so se Čehoslovaki približali Nag-Sellyeju. Kjer so jih ustavile naše obrambne čete. Naše čete na južnem bregu Donave so preprečile polzkus Čehov, prepeljati se v čolnu čez Donavo. — Romuni. Romunske čete so zasedle Nagybanjo. — V Prekmurju je položaj neizpremenjen.

Predstave čeških umetnikov v Požunu.

BUDIMPEŠTA, 10. jan. Dun. kor. urad poroča: »Pester Lloyd« javlja: Čehi nameravajo v požunskem gledališču prirediti predstavo čeških umetnikov. Češki igralci bodo menda v dveh do treh tednih dospeli v Požun.

Protirevolucionarni poskus v Budimpešti.

BUDIMPEŠTA, 8. jan. Čehoslovski tiskovni urad poroča: V mestu so se vedno razširjene vesti o pričakovanem boljševiškem uporu. Boljševiška nevarnost je tudi vzrok ministrski krizi. Meščanski ministri zahtevajo energične odredbe proti boljševikom. Socijalni demokratje v kabinetu pa se nočejo pridružiti tej akciji. Meščanski ministri zahtevajo docela meščansko vlado, ki naj bi zatrla boljševizem. Ministrski predsednik Karolyi nasprotuje

tej zahtevi in hoče še nadalje delovati s socijalnimi demokrati. Ministrski svet se je posvetoval vso noč, vendar se še ni odločil.

BUDIMPEŠTA, 8. jan. Čehoslovski tiskovni urad poroča: Nova kriza v ogrski vladi še ni razrešena. Najbrže bo vlada svoj kurz obrnila še bolj na levo. Nepotrjene vesti pravijo, da ni izključeno, da bo grof Karolyi še pred sestankom narodne skupščine proglašen za predsednika ogrske republike. Nadalje se govori, da bodo socijalni demokrati dobili štiri ministre. Končna odločitev pa še ni padla.

Boji v Berolinu.

BEROLIN, 8. jan. ob 11 dop. Dun. kor. urad poroča: Noč je potekla še dokaj mirno, danes se je ponekod streljalo. V inozemstvu razširjene vesti o velikih pouličnih bojih ponoči so na vsak način zelo pretiravane. Ako ostane vlada, ki se je včeraj pogajala z neodvisniki, oziroma s Spartakovci, pri čemer pa so bila pogajanja brezuspešna, pri svojih sklepih, je utemeljeno upanje, da bo obvladala položaj. Na cesti je danes sicer opaziti precejšnje gibanje, ali v primeru z včerajšnjim dnem je vse bolj mirno. Spartakovci so porazdeljeni v mestu v gručinah. Potrjujejo se vesti, da so Spartakovci zasedli sleški kolodvor in nekatere mestne kolodvore in vojašnice; to da vladne čete so jim sinoči in tekom noči iztrgale nekaj poslopij. Krvotilja naj bilo. Sleški kolodvor je zopet v njihovih rokah. Uslužbeni cestne železnice stavkajo danes, vsled česar je promet v mestu oviran. Iz province čete še niso dospеле, pričakovati pa je, da bodo v kratkem sodelovale.

DUNAJ, 8. jan. Čehoslov. tisk. urad poroča: Poročila iz Berolina javljajo, da se je vlada v torek ves dan pogajala z neodvisniki. Pogajanja niso imela uspeha in so bila prekinjena. Spartakovci se niso udeležili teh pogajanj, ker odklanjajo vsak kompromis. Zasedli so več javnih poslopij. Zasedli so tudi več kolodvorov, tako da je denburškimi vrati se je vnel pravi pravcati boj. Najprvo nevarnost, da bo promet v mesto prekinjen. Pred branjo se morale umakniti vladne čete; potem so zopet vzele brandenburška vrata. Spartakovci so nadalje napadali. Bojev še ni konec. Tudi na Wilhelmstrasse, pri uradu državnega kancelarja in pri ministrstvu zaz unanje stvari so se bojevali. Zunaj tega okrožja so Spartakovci znatno napredovali. Spartakovci so dobili velika ojačenja po oboroženih delavcih. Vladi se dosedaj še ni posrečilo, da bi prisilila policijskega predsednika odstopiti. Do torka še ni bilo odločitve. Pričakujejo jo za sredo. Mirna rešitev je komaj mogoča. Važno vprašanje je, ali ima vlada Ebert-Scheidemann dovolj zanesljivih čet in ako dospelo ojačenja, ki jih je vlada poklicala iz province, pravočasno v Berolin.

BEROLIN, 8. jan. Čehoslov. tisk. urad poroča: Pozno ponoči se poroča: Unter den Linden so se začeli ponoči novi boji. Obe stranki sta streljali s strojnimi.

Italija na mirovni konferenci.

RIM, 11. jan. Orlandovo glasilo »Epoca« poroča iz Pariza 10.: Ministrski predsednik Orlando in minister zunanjih stvari Sonnino sta včeraj prispela v Pariz in sta imela dolg porazgovor z Wilsonom. Nadaljni razgovori se bodo vršili danes. Za danes se ne pričakuje nikakršen medzavezniški razgovor, ker ni še došel angleški ministrski predsednik Lloyd George. Listi menijo, da Orlando ostane le malo časa v Parizu, češ, ker ga parlamentarno delo kliče v Rim. Prispe je semkaj Salvago Raggi, bivši italijanski veleposlanik v Parizu, ki bo član italijanskega odposlanstva na mirovnem kongresu. — »Epoca« pripominja, da udeležba Salvago Raggija kot člana italijanskega odposlanstva še ni gotova, ker, ministrski svet še ni razpravljal o stvari.

Pregledovanje aktov vojaških sodišč.

DUNAJ, 10. jan. Čehoslov. tisk. urad poroča: Vojni državni urad je imenoval komisijo, ki naj pregleduje akte vojaških sodišč, primere očitne kršitve pravice, zlorabe justice, nastop poveljnika, delovanje vojaških sodišč itd. Krivce bodo naknadno kaznovali. Razen tega bo komisija preiskavala vedenje vojskovođij in poveljnikov.

Sultan zapusti Carigrad.

CURIH, 8. jan. Čehoslovski tiskovni urad poroča: Švicarski listi potrjujejo, da bo Carigrad prosta luka. Sultan zapusti Carigrad.

Dr. Bogumil Vošnjak

Domovini.

Pariz, 20. dec. 1918.

Po dolgih letih dela, razočaranj, napora, žrtv, katere sem preživel v prognanstvu, evo končno uspeh. Slovenska domovina je svobodna in neodvisna. Padli so tisočletni okovi. V prah so strte temne fevdalne sile, ki so v zgodnjem srednjem veku uničile slovensko državnost. Korotan, prvo slovansko državo, ureleno v zapadnem duhu. V naših dneh so se odprla grobišča in prikazala se je naša neodvisnost. Kralj Matjaž je enkrat izpolnil svojo besedo.

Po čemer smo hrepeneli v težkih, mučnih urah, se je uresničilo. Slovenci, Hrvatji, Srbi so danes eno. Nova, mlada nacija, polna brezmejnih energij hoče biti kovač svoje sreče, svoje nedeljive bodočnosti. Pred Evropo in demokracijami sveta stoji ta korenjak. In kaj zahteva? Samo to, kar mu gre, pravičnost, demokracijo, mesto enakega med enakimi.

Dve cesarstvi, turško in avstrijsko, je jugoslovanski narod razbil. Vse človeštvo mu mora biti hvaležno za ta veliki čin. Ali nista bili te cesarstvi nositelja vsega, kar je reakcionarno, podlo, škodljivo v življenju narodov? To sta bila predstavnika politične krivice in socialnega izkoriščanja.

V izgnanstvu je bila naša velika skrb, umčiti Avstrijo in označiti Habsburžane kot one, ki so zakrivila svetovno vojno. Prvi lamed zastopnikov avstrijskih narodov je izgovoril svoj glas jugoslovanski odbor. Proglasil je jugoslovansko neodvisnost na dan kronanja poslednjega Habsburžana. Pa težka je bila borba proti Habsburžanom.

Zavezniške velevladi so jim bile skoro naklonjene, v dele so v njih skoro pastirje narodov, četudi so bili okrvavljeni s krvjo stotisočih mrtvih Jugoslovancov. Naše obtožbe so našle skoro gluha ušesa. Vsa brezmejna infamnost in perfidija Avstrije je naša prizanesljive sodnike. V tej borbi proti predsodkom, v tej borbi za pravično stvar smo zmagali in končno je veliki predsednik v Washingtonski beli hiši podpisal smrtno obsodbo Avstriji. Izginilo je najstarejše cesarstvo s površine.

Državna in socialna rekonstrukcija, to je velika naloga živeče generacije. Sedaj bo treba zidati, postavljati hram naše države. Nikar ne mislimo, da bo to lahko. Težkoče bodo na vseh koncih in krajih. Pa nje je treba premagati in premagali jih bomo. Misel vodilja, naše narodno edinstvo, je svetla zvezda pred nami. Ni na svetu nobene sile, ki bi mogla razdvojiti Jugoslovansko. Jugoslovansko pomenja za Slovence vrata v deželo gospodarskega blagostanja. Balkan je sedaj Slovincem na stečaj odprt.

Srečen in radosten sem, da se je uresničil največji ideal mojega naroda in da mi je usoda omogočila, da sem sodeloval pri tem velikem delu. Globoko sem uverjen, da samo to ima veljavo, kar človek stori za svoj narod. Demokratska in socialna Jugoslavija bo imela velike mednarodne naloge in ne dvomim, da bo ona zavzela častno mesto v zadrugi svobodnih narodov. V to pomzi Bog!

Zakaj je Bissolati odstopil?

Nedavno odstopivši italijanski minister Bissolati je imel s poročevalcem angleškega lista »Morning Post« razgovor, v katerem je pojasnil razloge, radi katerih je odstopil. Pojasnila Bissolati jeva so pomembna ravno zato, ker je njegov odstop vzbudil v Italiji veliko gibanje, da — razburjenje. Nervozno so tisti razpravljali o vzrokih. In to iz tehtnega razloga, ker so Bissolati — kot socialnega demokrata in politika širokih vidikov — smatrali kot vez med vlado in širokimi plastmi naroda. Dočim so neodvisna glasila govorila o globoko segajočih načelnih razlikah v presojanju današnje italijanske politike, pa so vladi bližnji listi zatrjali, da so te razlike malopomembne, ter so celo izražali nade, da se ta nesporazumljenja — tako so govorili — poravnajo in se Bissolati povrne v ministrstvo. To pa se ni zgodilo. Pač pa je vlada zvalila k sebi v kabinet drugega socialnega demokrata — Bonomija in pridržala v kabinetu Bissolati jeva tovariša Bereninja in Darija — kar naj bi pričalo, da ni načelnih razlik. Da pa to zatrjevanje ni odgovarjalo resnici, pričate dejstva, da se spor z Bissolati jevi ni poravnal in da je socialna demokratična stranka oficijelno izjavila, da oni ministri nimajo pravice, da bi zastopali stališče stranke. Poseben relief pa je zadočila demisijska Bissolati jeva po dejstvu, da ga je Wilson povodom svojega poseta v Rimu iz postelje povabil na dolg razgovor, o katerem pa italijanski listi niso vedeli poročati drugega, nego to, da Wilson dobro razume razloge odstopa Bissolati jevega!!

Vladna izjava o demisiji Bissolati jevi je priznavala le, da je ta odstop izzvala razlika v presojanju »nekaterih kriterijev metode spričo sedanjega mednarodnega polo-

žaja. Izjave Bissolatieve so ovrgle to trditev, kajti izstopil je radi programatičnega navzkrižja. To dejstvo je velike pomembnosti. Važen moment je tudi, da vplivni »Corriere della Sera« ne odklanja Bissolatievega programa, marveč mu priznava, da je morilčno visok, ter priporoča Italijanom, naj resno razmislijo o tem programu in naj ne pozabljajo, da ima Italija interese tudi drugod. Posebno naj misli na kolonije, kamor bi mogla pošiljati svoje ljudi.

„Srbska radikalna stranka“.

Ce govorimo o strankah v Srbiji, se moramo pred vsemi pečati s »Srpsko radikalno stranko«. Ona ni le najmočnejša srbska stranka, ampak je prav do vojne imela v skupščini večino ter je dejanski vodila zunanjo in notranjo politiko kraljevine.

Srbska radikalna stranka ima svoje korenine v revolucionarnem socializmu, ki je v sedemdesetih letih preteklega veka prodrli tudi v Srbijo. Svetozar Marković je v svojem »Radniku«, ki ga je izdal leta 1871.—72., z ostro kritiko napadal tedanjo liberalno vladno, ki je vodila državo po smrti kneza Mihajla za časa mladoletnosti kneževiča Milana. Vlada je »Radnika« prepovedala ter S. Markovića pregnala. Ko je skupščina bila premesčena v Kragujevac, se je S. Marković vrnil ter je s tovariši začel tamkaj izdajati »Javnost«, in ko jo je vlada zatrla, nov list »Glas javnosti«. V zvezi z odličnimi tovariši (Adam Bogosavljević, ki je umrl v ječi, Milija Milovanović, Dimitrije Katić in Ranko Tajsic), je ustvaril prvo radikalno opozicijo.

S. Marković se je šolal pri socialni demokraciji, toda pretežnost kmetijskega prebivalstva, ki je tvorilo v Srbiji 90%, ga je privedlo do tega, da je radikalna stranka zapustila program industrijskega proletarijata in se lotila agrarnega vprašanja. Iz vrste člankov o općini, srezu, sodišču, se je s časom izkristaliziral konkretni program radikalcev, ki so se prvotno nazivali »socialci«. Ko je Svetozar Marković, izmučen po mrličnem delu in uničen po ječah, leta 1874. umrl, so njegovi tovariši nadaljevali njegovo prizadevanje. V Kragujevacu so izdajali »Oslobodjenje«, nato »Novo Oslobodjenje«. Markovića »Srbska na istoku« jim je bila programi zunanje politike. Ta program se kratko glasi: Z revolucijo uničiti vse države, v katerih je srbski narod zaslužilen (Turčijo, Avstrijo, pa tudi Srbijo in Crno goro), popolno osvobodjenje Srbov in njih zedinjenje.

Leta 1876. so si radikalci priporili prvo zmago — v volitvah so si osvojili kragujevsko občino ter po zmagi izvedli rdečo zastavo. Toda vlada je občinsko upravo razgnala in nekatere radikalce zaprla, medtem ko so drugi zbežali v inozemstvo. Kljub temu se liberalna vlada ni mogla dolgo ustavljati napadom in sistematičnemu delu radikalcev. Srbsko-turška vojna 1876—77. začela ob polnoletnosti kneza Milana in pod liberalno vladno, je vlado popolnoma zlonila, kajti Srbija je po ogromnih žrtvah in pod težkimi obveznostmi dobila na berlinskem mirovnem kongresu le tri okrožja. V narodno skupščino so razen imenovanih radikalcev prišli tudi Nikola Pašić, Petar Velemirović in drugi, ki so z neizprosno kritiko vlado slednjič pristili, da odstopi.

V opoziciji so bili tudi poslanci starih konservativcev, ki so si sedaj nadeli ime »naprednjaki«. Če je ta naziv bil paradoksen, je bilo še večji paradoks dejstvo, da zmagovalna radikalna stranka ni hotela prevzeti vlade, boječ se naslova »vlastnici« in da je sklenila še nadalje ostati stranka kritike in kontrole. Hkrati so se po smrti Svetozara Markovića pričele težje ali lažje krize v vodstvu stranke, dokler ni bil slednjič izvoljen za načelnika Nikola Pašić. Ta doba radikalne stranke (do leta 1883.) je bila nekako njena mladostna, romantična doba.

Leta 1880. so naprednjaki, ki so bili doslej skupaj z radikalci v opoziciji, prevzeli vladno in so pri tem pritegnili k sebi tudi nekatere radikalce iz opozicije. Toda radikalcev to ni zbegalo — ostali so zvesti svojemu programu in njih število se je neprenehoma večalo. Tega leta so formalno izdelali svoj program — bila je to prva srbska stranka s preciznim strankarskim programom. Glede zunanje politike so zahtevali osvoboditev zaslužnih soplemenikov in zaradi tega organiziranje ljudske vojske. Radikalni notranji program je bil: Svoboda, splošne in neposredne volitve, prostost tiska, prostost združevanja in govora, davki samo neposredni in progresivni, ljudski šolski pouk obvezen in brezplačen, avtonomija občin in srezov, sodstvo neodvisno.

Naprednjaška vlada je izvršila nekaj dobrih ukrepov: očistila je sodišče, izdala zakon o učiteljih itd., pri čemer so jo podpirali tudi radikalci. Toda izvršitev težkih pogodbenih obvez, zlasti graditev železnice in prostost avstrijski trgovini, je dala radikalcem premočno orožje, tako da so naprednjaki kot vladajoča stranka kmalu postali nemogoče. Radikalci so dvignili skoro ves narod proti naprednjakom in so med tem izpeljali občudovanja vredno organizacijo stranke. Borba z izrazito revolucionarnim značajem se je začela. Poveljniki narodne vojske so bili hkrati prvaki radikalne stranke dotičnega kralja. Moč si je prisvojili Nikola Hristić, ki je jel z veliko vnemo zbirati staro orožje in organizirati narodni odpor proti obstoječi vladi. Toda tudi ta veliki naskok se je radikalcem ponesrečil. — Mnogi voditelji stranke so bili takoj ustreljeni. Glavni odbor v Beogradu so zaprli in postavili pred preki sod. Pašić je hotel z železnico iz Vagredina priti v Srbijo in se postaviti na čelo upornikov, toda preden je prisel, je bil upor zadušil in Pašić je moral ostati do leta 1889. v inozemstvu.

Drugi voditelji radikalne stranke so se po letu dni pogajali z naprednjaki o sporazumu, toda večina dogovorov ni hotela sprejeti, vsled česar je nastal v življenju stranke premor. Kralj Milan se je med tem hotel napraviti pomirneza z vojno proti Bolgarom, a ker iz strahu pred

radikalci ni upal sklicati dovolj vojaštva, ki je bilo vrhu tega še slabo oskrbljeno, je vsled tega trpela ekspedicija sama kakor tudi kralj in naprednjaška vlada. V zadregi je kralj kmalu pridobil radikalce za to, da osnujejo skupno z liberalci vladno (leta 1887.), toda tudi ta zveza se je kmalu pretrgala in radikalci so zopet izstopili iz vlade. Tako je kralj Milan bil prisiljen, da prizna radikalcem večje koncesije, zlasti odkar se je bil dal ločiti od kraljice, in je dal ustavo leta 1887. A ker je dobro poznal radikalna stremjenja in ni pozabil preteklosti te stranke, ni nikakor hotel poveriti vodstva države radikalcem samim. Kralj Milan se je leta 1888. odpovedal prestolu na korist svojega sina Aleksandra, pred čigar regentstvom se je posrečila naprednjaško-radikalna fuzija, vsled česar radikalce še danes nazivajo deloma »fuzionafci«. To je bil mlajši članom stranke, ki so se vrhu tega čutili v stranki zapostavljene, povod, da so osnovali »samostojno radikalno stranko«.

Pri delu za narodno združenje so radikalci zlasti pazili na Macedonijo. Tam so podpirali vladike, duhovnike, konzule, učitelje in agitacijske potnike. Votirali so sredstva za okrepitev srbske vojske. Balkanska zveza, ki pomeni odločilen korak v razvoju narodne osvoboditve in združenja, je delo Nikole Pašića, dolgoletnega šefa radikalne stranke. Prav tako je težka in žilava borba gospodarska in politična, ki jo je vodila Srbija proti Avstriji, zlasti zasluga radikalne stranke.

Nikola Pašić, ki ga označuje diplomatska pretkanost in neutrudljiva energija, se je po zmagoviti vojni vrnil v Srbijo in na poti kakor tudi na srbskih tleh so ga sprejeli kraljevski. Bil je odločen za ministrskega predsednika, a je po krizi prevzel to mesto njegov stari sodelavec, morda najbistreljša srbska politična glava, Protić, medtem ko poide Pašić kot šef delegacije SHS na mirovno konferenco. Radikalna stranka je med vojno zgubila večino, združena opozicija ima najboljšo nade za volitve, toda eno je gotovo: Radikalna stranka je dobila s svojim delom in slavno tradicijo širokih tal v ljudstvu in bo po srečnem sklepu vojne tudi iz prihodnjih volitev izšla vsaj kot relativno večinska stranka.

Usodni trenutki za Nemce na Češkem.

Za Nemce na Češkem bi bila težka ura, ako bi jih sedaj — na predvečer mirovne konference — pozvali, naj sami odločijo o svoji bodoči usodi. Težka bi bila odločitev in ura mučna. Izbrali naj bi med tremi možnostmi rešitve vprašanja njihove bodoče usode: ali naj ustvarijo svoje lastno državništvo, ali naj se priključijo nemško-alpski državi, ali naj svojo bodočnost naslonijo na bodočo državno organizacijo v bivši Veliki Nemčiji?

Seveda bi bila Nemcem na Češkem odločitev lahka, če bi mogli in smeli slušati le glas srca in če ne bi imeli besede tudi glas računačnega razuma. A temu ravno ni tako. Kakor poedini človek, tako tudi narod ne more živeti od samih idealov. Danes manje, nego kdaj poprej, definitivno so minoli časi, ko so se bile krvave vojne n. pr. radi verskega momenta. Danes, v časih modernega razvoja, so stremljenjem narodov in držav v podlago in izhodišče ravno gospodarski interesi. Tudi v sedanji gigantski boji se je zapletla Evropa — ako gledamo stvarnem do dna — v prvi vrsti radi velikih ciljev gospodarske naravi. Tako morajo tudi Nemci na Češkem, ko mislijo na svojo državno pripadnost, imeti pred očmi svojo gospodarsko bodočnost, usodo svojih materialnih koristi.

Z ozirom na to dejstvo razpravlja Josip Seliger v du-najskem »Kampfu« o vprašanju državne pripadnosti Nemcev v takozvanih deželah češke krone. Razpravlja o dveh gori označenih možnostih, samo da prihaja končno do zaključka, ki bi mu ni ne mogli pritrčiti.

Samostojnost Nemško-Ceške — odklanja iz zelo tehtnega razloga. Že en sam pogled — pravi — na zelnokovni zemljevid nas poučuje, da v sebi zaokroženega in zaključenega nemškega ozemlja na Češkem — ni! Jezikovno so Nemci pomešani med češki živeli in takozvano Nemško-Ceško razpada v več jezikovnih oze-melj. Nemško-Ceško je samo narodno-političen pojem. Če Češka preneha biti sklenjeno upravno območje, tudi Nemško-Ceške v dosedanjem smislu ne bo več, ker so nemška jezikovna območja prostoročno ločena drugo od drugega. Ne morejo tvoriti torej enotne samostojne Nemško-Ceške. Če Češka neha, se ne ločijo le Čehi od Nemcev, ampak tudi ti poslednji in v prvi vrsti — med seboj.

To bi bila torej politična in državnopravna stran vprašanja. Druge stran je gospodarska in ta bo — kakor naglašja Seliger — odločala, ali Nemško-Ceška more postati samostojna in neodvisna država, ali pa naj se kot zgolj upravna enota priključi kakemu večjemu državnemu in upravnemu ozemlju. Kajti od narodne samostojnosti ne more živeti noben človek in nobena država!

Kako naj se torej odločijo češki Nemci? O priključenju k nemški alpski državi Seliger niti ne govori. To možnost on torej enostavno izključa. Iz zelo tehtnega razloga: ker bi češki Nemci s svojo bogato industrijo in nedostatnim poljedelstvom enostavno ne mogli dihati v tisti državni mizeriji, kjer morajo že sedaj — kakor je konstatiral Austerlitz v istem »Kampfu« — beračiti v Pragi in v Zagrebu. Iz nemško-alpske države ne bi dobivali primanjlovalih jim živil, niti ne bi mogli oddajati tja svojih industrijskih izdelkov. Posledica bi bila materialno propadanje, nalujsa mizerija brez najnujnejših pogojev gospodarskega obstanka.

Seliger konstatuje, da bi se za češko-nemško industrijo — ko odpadejo Ogrska, Galicija, češko in jugoslovansko gospodarsko območje — število 50 milijonov odjemalcev skrčilo na 2 in pol milijona. Ta industrija se bo mogla torej ohraniti le tedaj, če bo mogla svoja tržišča razširiti preko mej lastne dežele.

Seliger prihaja torej do zaključka: Če češki Nemci ne morejo tvoriti samostojne države, jim ne preostaja drugega, nego da se priključijo kakemu velikemu gospodarskemu območju, ki more biti — po njegovem mnenju — edino le Nemčija! To pa je tisti krivi zaključek, na katerega smo mislili gori. Tudi v priključenju k Nemčiji ne nalaga češki Nemci zagotovitve svojega gospodarskega obstanka. In sicer iz analognih razlogov, ki veljajo glede nemško-alpske države. Tudi Nemčija ne razpolaga z zadostnimi živilni za svoje gosto prebivalstvo in tudi Nemčija ima veliko industrijo, ki pa bo mo-

rala po vojni sama biti težak bol, ker tudi ona izgubi velikanska tržišča. V svojem lastnem življenjskem interesu bo morala industrija v Nemčiji dušiti konkurenco nemško-češke industrije.

Umevno je torej da je odločitev za Nemce na Češkem silno težka, da so postavljeni pred sklepe usodopolne važnosti. Če bi odločalo samo srce bi bilo lahko, ali računajoči razum jim govori... nasprotno. Če hočejo slušati ta poslednji glas, se lepo pogode s Čehi, ker v češki zemlji korenini njihova bogata industrija, ves njih gospodarski obstanek, in češka zemlja jim more dati potrebni živil — pogoje za dobro prehrano. In tako odločitev jim olajšujejo Čehi sami z manifestantnimi izjavami, da so pripravljeni — in to treba glasno zaključiti vsemu svetu — dati svojim Nemcem vsa jamstva za nacionalno samostojnost in svobodo in neoviran kulturni razvoj — popolno, brezpogojno nacionalno avtonomije brez nikakih pridržkov! Čehi reklamirajo celokupnost takozvanih dežel češke krone na podlagi zgodovinskega prava, ob enem pa hočejo zagotoviti Nemcem narodno življenje na podlagi modernega narodnega prava. Kot dobri, zdravi politiki hočejo Čehi pri urejanju svoje države in določanju njenih mej modro združiti dva velika principa: zgodovinsko pravo in narodno fujo, katere izvedbo si želimo tudi mi Slovenci ob Jadranu!

Iz jugoslovanskega sveta.

Kako je padel Št. Pavel na Koroškem. Št. Pavel, o katerem se zdaj toliko piše, je bil pred 60 leti popolnoma slovenski kraj. Silno pomembovanje je povzročilo, da je trg zadobil nemško lice. V sosednih občinah prebiva lepo število slovenskih posestnikov, ki govorijo doma s svojimi rodbinami slovensko, nemško nasilstvo jih je pa tekom let tako ustrašilo, da sicer občejejo precej nemško. To omenjamo zato, da ne bo naša javnost mislila, češ, Št. Pavel v Labodski dolini je nemška posest. Slovenska je in slovenska mora tudi ostati. Naša jugoslovanska vojska je zasedla Št. Pavel 2. decembra 1918. Narodna vlada SHS je nastavila za poverjenika v Št. Pavlu Josipa Zorka. Dne 24. decembra 1918 je dobil Zorko grozljivo pismo, v katerem je bilo z iz časopisov izrežanimi črkami zapisano: »Ueberfall Samstag auf Sonntag, Sonntag auf Montag.« (»Napad od sobote na nedeljo, od nedelje na ponedeljek.«) To pismo je pokazal Zorko nadporočniku Jurkoviću, poveljniku srbske posadke, ki je rekel: »Ne bojte se, naš vojniki vzame vsak deset Svabov nase!« Dne 26. decembra 1918 so napadli nemški kmetije posadko v Ettendorfu, kjer stanujejo tudi Slovenci. Napad na Ettendorf je bil takrat odbit, ker je prišla tja precejšnja pomoč iz Št. Pavla in je preiskala šent-Ettendorfa pomožna četa v Št. Pavlu in je preiskala šent-paveljsko okolico, ne da bi bila naokoli kaj sumljivega, so šli vojaki počivat. Straže na kolodvoru so ostale. Dne 27. decembra 1918, ob pol sedmih zjutraj je prikorakala iz Volšperka nemška vojska, katero so spremljevali nahuskski nemški kmetije iz cele Labodske doline. Straža na kolodvoru je streljala na nje; ker pa ni bila premoči kos, se je umaknila. Nemci so medtem obkolili Št. Pavel od vseh strani in zajeli v trgu bivačoče jugoslovanske vojske, ki so prebivali v ljudski šoli: 92 mož in 2 častniki. V stanovanje poverjenika Zorka so pridrli trije nemški vojaki, ki so tolkli s puškimi kopiti na vrata in zahtevali, naj se odpro. Zorko je odprl dur. Vojaki so mu nastavili precej bodala na prsi s klici: »Hände hoch, du windischer Hund, serbischer Verräter!« (»Roke kvisku, ti slovenski pes, srbski izdajalec!«) Zorko jim je odgovoril: »Če imate pravico, me usmrtite!« V sobo je medtem vstopil poročnik Ganser, ki je nastavlil Zorku revolver na prsi in kričal nad njim: »Du windischer Hund! Du serbischer Verräter, jetzt gehst mit!« (»Slovenski pes! Srbski izdajalec, sedaj greš z nami!«) Ganser je odpeljal Zorka na ulico, ga izročil nadporočniku Materhoferju, ki je kričal: »Slovenski pes! Srbski izdajalec! Na tvojo glavo je bilo razpisanih 300 kron. Če poči le en sam strel na naše vojske, te ustrelim kakor psa!« Poverjenika je nato vojaška straža z nasadenimi bodali odpeljala v samostan. Nemška druhal je na Zorka pljuvala, metala nanj kamenje in sneg in ga psovala. Z uletimi srbskimi vojaki vred so nato odvedli Zorka na kolodvor, kjer ga je nemška sodrga, skrba na vlaka itd.. Odpeljali so se nato v njegovo ženo, njegovo hčerko učiteljico in dva sinova-dijaka srednješolca, katere je druhal tudi vse opljuvala in jih psovala z izbruhi nemške kulture, kakor: »Slovenska sodrga, srbska navlaka itd. Odpeljali so se nato v Volšperk, kjer je nemška druhal na glavnem kolodvoru napadla Zorka in njegovo rodbino. Linčati so jih hoteli, kar je zabil nek nurednik. Ko je vstopila Zorkova rodbina v voz II. razreda, je nemška druhal kričala: »Ven z njim! Mi ga sami zadavimo!« Dva vojaka sta s puškimi kopiti grozila Zorku, češ, naj gre vun. Prišel je nato postajenačelnik s sprevidnikom in rekel: »Ljudstvo zahteva, vi morate vun!« Zorko je protestiral, a moral je vun. Postajenačelnik je množico miril, češ, da bo veliko Nemcev v Jugoslaviji imelo tako usodo, kakor Zorko, če mu kaj store. Ko je Zorko izstopil, ga je neki vojak hotel zabosti, kar je zabil nurednik, ki je spremljeval rodbino. Med potjo je bilo mirno. Spremljevalci nurednik je Zorku povedal, da sta se v Volšperku ponudila za spremljevalca v Celovec dva vojaka, češ, da bosta med potjo Zorka z rodbino umorila, a nemško poveljstvo tega ni dopustilo. V Celovec je nemška vlada internirala Zorka z rodbino. Dne 31. decembra 1918 so je Zorko naveličal interniranja in posrečilo se mu je, da je srečno s svojo rodbino zbežal v Jugoslavijo. Pripomniti moramo še, da sta poskušala v Celovec neki nemški desentnik in neki civilist napraviti kratek proces z njim in z njegovo rodbino, kar pa je zabil dr. Pirnat, zastopnik Narodne vlade SHS v Celovec.

Pojasnili, Ker se širijo ustno in potom časopisja o meni, kot nekdanjem poveljniku prostovoljnih strelcev, neresnične vesti, sem dolžan svoji časti, da sedaj, ko sem z drugimi tovariši vred vložil ostavko kot predsednik Narodne vlade SHS v Ljubljani in ne nameravam več prevzeti tega mesta, ugotovim naslednje: 1. Brez svoje vednosti in brez svojega prizadevanja sem bil koncem februarja 1915 kot vojak komandiran iz Petrovaradina v Ljubljano, da na Kranjskem nabiram prostovoljne strelce. To nabiranje se je brez vsakega morejega sodelovanja začelo že mesec dni pred mojim prihodom in podpirati ga je moral ne le ves vojaški aparat, marveč vse druge korporacije, nasproti katerim se je država mogla poslužiti re-

svilnih sredstev. 2. Ob mojem prihodu v Ljubljano je poveljnik strelcev podpolkovnik Trautvetter katerega sem bil jaz podrejen. Tovariši, ki so služili z menoj, so da sem se po svojih močeh trudil, ublažiti ukrepe podpolkovnika, ki kot Nemec ni imel smisla za naše ljudi. To je dovedlo do sporov med poveljnikom in menoj, ki so se tako zaostri, da sva prekinila vsako osebnostno obdobje in da sem prošil za premešitev. 3. Očitano nabiranje strelcev obstajalo je v tem, da sem v pisarnici prejemal prijavljene ali strelce same, ki so se prostovoljno ozglasili in prinesli seboj podpisano dovoljenje staršev. Vsega skupaj sem bil menda trikrat zunaj na deželi, sem se prijavljene strelce zaprisegel. 4. V zvezi s tem sem omeniti, da je bilo celo v prisegi strelcem posebej eno, da se bodo borili le tostran meje bivše monarhe, torej kot straža proti Italiji, nikakor ne onostran. Henske meje ali celo v Rusiji in Srbiji. Z gotovostjo so trdili, da so ti strelci leta 1915. pripomogli, da Italijani niso vohali v deželo in jo preplavili. 5. Junija meseca je odšel podpolkovnik Trautvetter in vrhovno povelje je imenovalo mene za poveljnika, ne da bi se jaz za to pogovarjal ali za to potrebe vedel, potem ko sem jaz bil prošil za premešitev. Poudariti moram, da sem obdržal le kadro in etape in bataljoni in da nisem s menoj na bojišču razpolagal jaz, marveč poveljnik tržarja odseka podadmiral Kudelka. Kot poveljnik sem ojal ravno v nasprotnem smislu, kot se mi podtika. Zadnjega dne sem skrbel, da moji strelci ne pridejo dojski jarek, ampak da ostanejo v službi obrambe ranskega obrežja in v etapi. To se mi je tudi popolnoma posrečilo, razen v enem slučaju, ko se je pol stotice pod Kudelkovim, ne mojim poveljstvom, stoječih strelcev javilo brez moje vednosti v bojno črto pri Jamu, nakar sem takoj protestiral pri armadnem povelju in v Postojni. sklicujoč se na določila o uporabi strelcev. Vsled tega je oddelek zopet odšel v svoje prejšnje tolanke v Trstu. 6. Smerni mojega mišljenja in delovanja označuje slednjič delstvo, da se je začela takoj po tem odhodu od poveljstva v Gradcu ali na Dunaju in meni preiskava zaradi nepatriotizma in srbofilstva, kar sem predložil častnemu sodu naših častnikov in tu v odvodu svoje stranke ter miho pričakujem razsodbo. Ljubljani, dne 7. januarja 1919. — Josip Pogačnik.

strašna železniška nesreča se je dogodila v noči od petka na petek v vlakcu pri Ogulinu na Hrvaškem, v čem se je vozila neka Primorka in imela s seboj nehenčina. Neopreznosti potniki so metali ostanke cigaretnih. Po nesreči se je bencin vnel, nato pa cel železniški voz. Pri tej nesreči je 8 ljudi zgorelo, dočim jih je težko ranjenih. Med drugimi je ostal pri življenju njen otrok, katerega starši so zgoreli.

Odslovljen nemški uradnik je izzvala Avstrija, ki odslovlila vse nemške službenice in uradnike. V tem času se je razpravljalo v zadnji seji Narodne vlade, se določilo, da lahko vsak odslovljeni uradnik prosí zopetni sprejem v službo države SHS. Ako ni proti ositeljem tehničnih posameznikov, se bodo njih prošnje po žnosti uvaževale. S tem se doseže enostopno postojanje v vsi Jugoslaviji, ker zavzemajo zlasti Srbi v podobnih slučajih zelo koncilijantno stališče.

Odpustitev državni namestniki. Poverjenik za finance Ljubljani je na postavi naredbe Narodne vlade z dne 12. decembra 1918 odpustil vse nemške in nemškotarske namestnike pri davčnih uradih na Slovenskem. Stajern., skupno 66 oseb.

Štepanje (štempljanje) bankovcev. Naredba poverjenika za notranje stvari in za finance od 3. t. m. določa, se mora dati papirnati denar Avstro-ogrske banke (štepanje) (preštempljati) in sicer od 20. t. m., ker po dnevu državne in druge javne blaginje v Jugoslaviji ne bodo sprejemali več v plačilo neprežigosanih bankovcev in se neprežigosani bankovci pozneje tudi ne bodo sprejemali v zameno za novi jugoslovanski državni papirnati denar. Štempljanje bodo obavljale posebne komisije, katerih člani bodo župani, oz. njihovi namestniki in še nekatere druge zanesljive osebe. Štempljanje se mora opraviti v navzočnosti lastnika bankovcev, se mu denar takoj vrne. V to poverjeni denarni zaradi štempljanja bankovcev sami in store to tudi strankam, se v to namen obrne nanje. — Pri vsem tem bi naš človek prinesel s seboj preko okupacijske črte zasedenega ozemlja po 20. t. m.? Ali bo ta denar brez vrednosti, ker ga ne more več dati prežigosati? Za srbsko sročeno se je iz Ljubljane odpravil prvi val z oblačili in blagom okroglo vrednosti 100.000 K pod vodstvom vojaškega oddelka s častnikom. Druga pošiljka bo obsegala 8000 parov čevljev, ki so še v delu se odpravijo h koncu tega meseca. Za nabavo teh stvari se je nabralo dosedaj okroglo 52.000 K. Zbirka nadaljuje.

iz italijanskega ujetništva. Novosvobojnim bratom! limo Vam vaši bratje v vojnem ujetništvu vesele boje praznike in srečno ter veselo Novo leto! Vidrih iz Reke, Vidau Marin, Spljet, Jež Anton, Vipava, anjsko, Košir Anton, Velike Lašče, Trčelj Stanko, lipolje, Vipava.

osminko kg soli po 28 vin. kg. — KIS: eno osminko l kisa po 64 vin. liter. — JEZIK: po K 44— kg. — LOSOS: po 19 K škattja pol kg. — TUNINA V OLJU: 5 dkg na odmerek (najmanj) 10 dkg. največ 30 dkg) tunine v olju po K 34— kg. — KONDENZIRANO MLEKO IN ČOKOLADA: Kondenzirano mleko po K 780 škattja, za otroke 2 škattja in 10 dkg čokolade, za starce in bolnike 1 škattja in 10 dkg čokolade. Čokolada po K 30— kg. — Prešipna se št. V. rumene izkaznice (za otroke) in št. II. sive izkaznice (za starce in bolnike). — V RIBJI TRŽNICI: Nadaljevala se bo prodaja namočene polenovke po K 8— kg. — KISLO ZELJE: Pri vseh prodajalcih svinjine se dobiva kisto zelje po K 120 kg. — KUHNJE IN UBOŽNICE: Lastniki izkaznic za javne kuhinje in ubožnice dobe: cikorijo, sol, kavo, kis in sladkor.

Domače vesti.

Zahvala na čestitki. Občinsko predsedništvo je prejelo od službujočega komornika italijanske kraljeve brzojavke, ki sporoča prisrčno zahvalo kraljico na čestitko povodom njenega rojstnega dne.

Iz mesine delegacije. Poroča se nam uradno: Z zahvalo se sprejme ponudba odbora za počaščenje armade v Milanu, da daruje Trstu delo kiparja Riharda Ripamontia »Italia premaganka dvorlavske orla«, ki naj se postavi na kakem tržaškem trgu. Skupina je vilita v bronu. Mestnemu magistratu se naloži, da naj predloži predloge o preuredbi trga Edinosti. Dvema članoma delegacije se naloži, da z ravnateljem tehniškega urada predloži stanje bazilike sv. Justa in potem predložita predloge glede popravil. Za nadaljevanje zgradbe nove Rolske ceste se odobre stroški v znesku K 36.000— za nakup nekaterih za to potrebnih zemljišč in se pooblasti eksekutiva, da zaprosi od gubernijske oblasti razlastitev ostalih zemljišč na podlagi veljavnih določb za prednostna dela. Z ozirom na naredbo bivše avstrijske vlade z dne 20. januarja 1918 v varstvo najemnikov in na podlagi te naredbe ustanovljeni najemni urad se sklene, da potrebe prebivalstva v tem pogledu le še naraščajo, da se neprosi vlada za podaljšanje veljavnosti one naredbe ali pa izdajo druge podobne naredbe.

Petindvajsetletnica škedenjskega župnika. Prejeli smo: Dober dušni pastir je duša svojih župljanov. Ta resnica se je očitno izkazala minuli ponedeljek, 6. t. m., v Škedenju. Ta dan je tamošnji župnik in konzistorijalni svetnik, pref. g. Josip Macarol, obhajal petindvajsetletnico svojega mašništva. Ob tej priliki se je videlo, da uživa med svojimi župljani splošno spoštovanje in ljubezen in da so srca vseh tamošnjih vernikov brez razlike političnega mišljenja tesno spojena z dušo svojega dobrega, miroljubnega in krotkega dušnega pastirja. Ni čuda torej, da so Škedenjci ta dan hoteli praznovati na poseben način. Ob 10. uri so se različni zastopniki iz Škedenja poklonili slavljencu v župnišču, da mu izrazijo svoje iskrene čestitke. Ljubka deklica je v imenu škedenjskih žena in deklet s prisrčnimi besedami čestitala jubilantu, ter mu v znak spoštovanja in hvalečnosti izročila šopek belih svežih cvetlic ter krasno Marijino podobo v dar. Slavljence se je njen prisrčno zahvalil. Nato se je ljubant v spremstvu duhovščine podal v izprevedu v cerkev, kjer se je ob veliki asistenci vršila slovesna sv. maša z zahvalno pesmijo. Cerkev je bila natlačeno polna. Škedenjski cerkveni mešani zbor je pod vodstvom g. Bud. Sancha hvalevredno izvajal znano božično mašo »Pastorella« s spremljevanjem domačega orkestra. Ta maša je v tržaških cerkvah že mnogo let dobro znana; je sicer ljudskemu okusu tudi zelo priljubljena, a odkrito povedano, spadala bi bolje na kak odneg v cerkev, ker ne vsebuje prav nič onega religioznega duha ki ga cerkev upravičeno tira v cerkvenem petju. Popoldne je bil latinski slovesni blagoslov. Pri cerkveni slavnosti smo pa pogrešali (kot je to sicer običajno ob taki priliki) primerne domače pesmi slavljencu v pozdrav. Opoldne je pred župniščem igrala domača godba. Pri obedu sta med drugimi govorniki s prisrčnimi besedami nagovorila jubilanta ž. g. M. Skabar v slovenskem, voditelj slovenske šole v Škedenju g. Alojz Križan pa v italijanskem jeziku, želeč gospodu župniku, da ga Vsemogočni kot vzornega in miroljubnega duhovnega pastirja obrani še mnogo let škedenjski župnik.

Vprašanje cirilice. Prejeli smo: V zadnjem času se tu-patam pretresa to vrašanje in videti je, da prevladuje mnenje, da se to pismo v doglednem času opusti. Cirilico rabi danes še Srbom, Bolgarom in Rusom. Ogotovo je med temi narodi mnogo veljavnih učenjakov, ki jim je znana okornost posebne pisane azbuke, a vendar dose-daj ni bilo mogoče, uveljaviti zahteve, da se to pismo zamenja z latinico. In to je umljivo, saj še Nemci niso mogli doseči odprave svoje gotice (v resnici le precej zveržene latinice), dasi je skoraj vsa učna literatura nemška tiskana v latinici. Povsod ima pač odločilni vpliv značaj narodnosti (četudi le navidezen) pisave. Kakor trdi Nemci, da je njih pismo nemško-narodna svetinja, tako je tudi umevno, da so Slovani prepričani o slovan-skem značaju cirilice. Zato mislim, da mi Slovenci pač nimamo sedaj poveda, zahtevati ali vsaj pripravljati od-prave cirilice. Seveda je tudi ni treba čez mero uvažati, a njeno veljavnost za bližnjo bodočnost lahko priznamo brez posebne škode za naš kulturni in gospodarski na-predek. Če smo se doslej brez odpora uklanjali zahtevi Nemcev ter se obremenjevali z nemško pisavo in nemškim tiskom, storimo lahko tudi bratom Srbom uslugo, da sprejmemo njihovo pismo v toliko, da je bomo rabili

Slovensko gledališče v Trstu

Danes, v nedeljo, 12. decembra 1919:

Popoldne ob 3

Četrtili! „Vražja misel“. Četrtili!

Burka v štirih dejanjih.

Zvečer ob pol 8

Kralj na Betajnovi.

Drama v treh dejanjih. Spisal Iv. Cankar.

Prodaja vstopnic med 9—12 in 2—3.

v skupnem obdobju t. j., da čitamo njih pismo in tisk v cirilici, oni pa bodo gotovo v isti meri upoštevali našo gaščico, ki jim kot pismo hrvaščine tudi ni tuja. Kot odškodnino pa vržemo v kot rabo nemške gotice — tam, kjer se bo nemščina sploh še učila, kajti Nemci bodo morali v prometu z zapadom in jugom Evrope gotovo rabiti latinico, kar so že doslej delali v veliki meri. Cirilico bi naj torej čital in pisal med nami vsak absolvent ljudske šole ter jo poljubno rabil. Obremenitev in tolika, kakor se navadno misli, a dobiček bi bil velik z ozirom na obširno literaturo rusko, srbsko in bolgarsko kakor tudi na trgovski promet v vzhodni Evropi. Res je sicer, da z znanjem srbske cirilice človeku še ni odprta vsa ruska in bolgarska knjiga, a prve ovire so vsekakor odpravljene. Ne dvomim, da bi posamezne, v cirilici ti-skane slovenske knjige ne našle kupcev in čitalcev; tre-ba je le poskusiti. Prihodnost bo sama pokazala, kaj je storiti v tem oziru; zato smatram za primerno, da mi z bratsko ljubavijo sprejememo (srbsko) azbuka kot pismo posvetne in cerkvene srbske in ruske knjige; dualizem, prostovoljno sprejet, ne bo sredstvo ločitve, ampak tes-njšega spajanja. — I. V.

Gospodinski koledar. V resnici moramo biti hvaležni Utvi in založniku J. Stokl, da sta našim družinam oskr-bela za tekoče leto koledar, ki se more tako prospešno uporabljati v vsem domačem gospodarstvu, prav posebno pa še v gospodinjstvu, ker s svojo praktično uredbo naravnost navaja gospodinjko k rednemu zabeleževanju prejemkov in izdatkov, torej knjigovodstvu v gospodinj-stvu, ter vsem ostalim zabeležbam, ki se zde morda marsikdaj nepotrebne, v slučaju nujne potrebe pa ven-dar rabijo tako dobro. Obenem pa je ta koledar letos tudi pač edini slovenski koledar v večji obliki, ki ga more sploh dobiti naše prebivalstvo v zasedenem ozemlju, ker je uvoz tiskovin preko zasedbene črte prepovedan. Zato smo tudi prepričani, da bo naše ljudstvo segalo po njem kot po pravcati potrebi. Koledar stane 4 K ter se dobiva in naroča v knjigarni J. Stoka v Trstu.

O to italijansko zemljepisje! Včerajšnja »Gazzetta di Venezia« poroča: »Nemci v Dolni Avstriji so z naskokom zavzeli »Erlach« (menda »Ferlach« — Borovlje), izpraz-njeno po jugoslovanskih četah. Nemškoavstrijski minister za zunanje stvari je protestiral proti temu, da so Jugo-slovani vzeli talce v Mariboru in nabirajo vojake v spornih ozemljih. — Iz Ljubljane se poroča: »Potrjuje se, da so Nemci zavzeli Erlach v Dolni Avstriji« zajeli jugoslovanskega poveljnika majorja Lawry in njegovega pobočnika. — Ne bi se norčevali, ker je stvar pretesna, toda da italijansko časopisje, ki danzadnem piše o vseh mogočih jugoslovanskih stvareh, kaže glede naših kra-jev tako vnebovpljivo ignoranco, je vendar več ko pre-več. Kje ste kdaj našli jugoslovanskega žurnalista, ki ne bi poznal Italije? Brez ponosa trdimo, da ga ni med nami, ki bi ne bil kar najnatančneje poučen ne morda o zemljepisnih stvareh, ker tega smo se naučili pri nas v naših slovenskih šolah — temveč o najintimnejših stva-reh italijanskega političnega življenja; naši italijanski po-klici tovariši, ljudje, ki pred velikim svetom s kretno nedosežnega veleuma podpisujejo svoje svetoborne član-ke, pa kažejo pravcato analifabetsko neznanje v vsem, kar posega le količkaj preko meja Italije, katere pa se-gajo menda tudi samo streljač od mesta, kjer ravno iz-haja dotični list. Errare humanum, non discere — saltum!

Ladjedelnica »Danubius« na Reki. »Corriere della Sera« je objavil poročilo iz Trsta, da so se agenti neke sredo-morske vlasti, ki ni Italija, s pomočjo bančne zveze s hrvaškimi kapitalom začeli pogajati za nakup ladjedelnice »Danubius« v Reki in da je grof Karolyi v zadnjem trenutku prenechal celo akcijo. »Gazzetta di Venezia« od 11. t. m. pripominja: »Katera pač je tista sredomorska vlast, ki je snovala ta zaskok sporazumno s Hrvati? Mislimo, da ni treba globoko razmišljati z glavo v dlan-neh, da se ugane. Po naših posebnih informacijah do-stavljamo, da so se podobni zaskoki zgodili v Istri, kjer je nekoliko rudnikov prešlo v last državljanov iste sredomorske vlasti, ki ni Italija. Tako delajo drugi, dočim pa imajo Italijani svoje Bissolatie, Salveminije, »Corrie-re«, »Secole«, ki delajo nasprotno in hočejo zapustiti, kar je našega.« Mislimo, da nam ni treba tu razlagati, da gre za Francosko.

Stoletnica smrti Valentina Vodnika, ki je bila 8. t. m., pri nas v Trstu pač nismo mogli praznovati. V Ljubljani se je praznovala tudi precej skromno, s slavnostno pred-stavo v gledališču in položitvijo venca na pesnikov spo-menik.

Slovensko gledališče. Danes ste dve predstavi. Ob treh popoldne se ponovi četrti dozdaj vsakokrat pred dobro obiskano hišo z velikim uspehom igrana burka »Vražja misel«. Kdor se hoče pošteno nasmejati, naj pride. — Zvečer ob pol 8 se ponovi prvič snoči nad vse lepo uspela Ivan Cankarjeva drama »Kralj na Be-tajnovi« z g. Skrbinkom v naslovni ulogi. Prodaja vstop-nic med 9—12 in 2—3.

Telovadno društvo Sokol v Trstu. Odborova seja se bo vršila v torek ob 3 popoldne v kavarni »Balkan«.

Predavanje v »Ljudskem odru«. V torek, 14. t. m., in v soboto, 18. t. m., bo predaval v veliki dvorani Delav-skega doma v ul. Madonna 15 tržaški zdravnik dr. I. Volavšek o jetiki in njeni profilaksi. Začetek ob 8 zve-čer. Občinstvo naj se tega zanimivega predavanja udele-ži v čim največjem številu.

Odbor podružnice Glasbene Matice v Trstu ima jutri, v ponedeljek, ob 3 pop. v društvenih prostorih zelo važno odborovo seja, zato prosim točne in polnoštevilne ude-ležbe. — Predsednik.

Prodaja tobaka. Tukajšnji finančni inšpektorat nazna-nja, da se bo prihodnja prodaja tobaka vršila v mestu in spodnji okolici v sredo, 15. t. m. Pričetek ob 8 zjutraj.

Mestna zastavljalnica. V ponedeljek, 13. januarja, se bodo prodajali na javni dražbi razni že zapadli nedra-goceni predmeti, obleka in perilo, zastavljeni na zastav-ne listke serije 143 meseca avgusta leta 1918.

Darovi.

— Škedenjski podružnici CMD daruje gđa. Persida K 20— namesto cvetja na grob nepozabne Zorke Vešnik roj. Kravos.

— Namesto cvetk na grob prerano umrle ge. Lojzke Katnikove se je pri Deklevi nabralo za božičnico K 260—. Darovali so: N. Grison 110 K, M. G. 100 K, Rado Kundić, A. Dekleva, Peter Petercel, Jakob Košmerlj, Fran Schmutz po 10 K. Denar hrani ga. Vasič.

Živila Aprozacijske komisije

za teden od 12. jan. do 18. jan.

KRUH: normalni odmerek 30 dkg za delavce pri tež-ah delih 15 dkg več. — **ENOTNA MOKA:** pol kg enotne kafe po K 128 kg. **GRAH:** četrti kg graha po K 720 kg. ah se mora 24 ur namakati v vodi in osoljen kuhati četrti ure. — **FIZOL:** pol kg fižola po K 432 kg. — **AVA:** 15 dkg sirove kave po K 30— kg. — **RIŽ:** pol riža po K 192 kg. — **SIR:** 10 dkg sira po K 1540 kg. **JCA:** eno jajce na odmerek po K 150. Jajca so hra-na v apnu in se torej ne smejo kuhati v vodi. **SLADKOR:** 15 dkg sladkorja po K 840 kg. — **ZABE-TORRESANI:** 10 dkg po K 15— kg. Treba je prine-si seboj posodo. — **OLJE:** 15 cl olja po K 1080. Za nakup olja se razdele strankam normalne male iz-kaznice št. 23 (za 15 cl) in dodatne izkaznice št. 104 (3 cl). Olje se bo prodajalo od pond. 13. jan. do nedeljka 20. jan. Pri nakupu olja na male izkaznice je treba predložiti dodatno izkaznico (accessoria), se prešipne na št. 4, z dodatno izkaznico št. 104 je treba edložiti tudi izkaznico za nakup kruha. Male izkaznice št. 64 za nakup slanice so veljavne do vsotelega pond. t. m. in dodatne izkaznice št. 103 tudi. — **CIKORIJA:** o osminko kg cikorije po K 960 kg. — **SOL:** eno

MALI OGLASI

Prodaja za jedilno sobo, zelo sodna, različno drugo posušeno, nekaj lupo vezanih letnikov ljubljanskega Zvonar in druge slovenske knjige in učne gošče se prodajo. Institut 24. II. desno. 2220

Posrednik žena 18 let službo pri družini. Ul. Paolo Diazono 7. III. 3221

Prodaja ženski plašč, deške obleke, kletke in porcelan se prodajo. Fendice Scorcota 338. I. vr. 7. 3222

Obleke z dobrim spredevalom 18 let službo pri slovenski družini brez otrok. Ponudbe pod „Pojena“ na in. odd. Edinosti. 3212

Polietni mladenič se želi rati pomankanja znanja v svrhu letenve seznaniti z izobraženo gospo, priključne znanjosti. Cenjene ponudbe po možnosti s sliko, ki se akoj vrne, pod „Sokol“ poštno ločeno Trst 8. 3226

Čevljarški delavci se sprejmejo. Ul. Acquedotto 37. 3227

Isče se ženska za pomoč pri kuhanju v kramlji. Goštinca Corone 5. 3147

Prodaja se redi od potovanja za ženska soba z vzmeti postelja za eno osebo in raztegljiva miza za nisko ceno. Massimo d'Azeglio 3. I. Kranc. 2223

Prodaja fini tobak. Lazaretto vecchio 39. III. vr. 3224

Prodaja dober šivalni stroj „Singer“ Ul. Pondera 5. pritličje. 3225

Zdravljenje krvi z Rod Lelece teure (sirup koncentriranega Salsapariglia vulgo ekstrakta). Najboljši in najuspešnejši pripomoček za čiščenje krvi. Lekarna Codermatz, ul. R. borgo 17. 1301

Slovenska šivilja e priporoča Ul. Traversalea Bosce 8. I. Cene nizke. 3566

Učiteljica, diplomirana, učni francoski odrasle in začetnike za 12 K mesečno. Acquedotto 33. IV. levo. 2206

Prodaja vino po 6 K. Večje množine ceneje. — Petronio 2. Gulič. 3204

Samo proti hrani grom k družini za hišna dela, kjer se goji godba, najrajši v vilo. Ponudbe pod „Duseplem tvo“. 3219

Na prodaj je v tržaški okolici hiša z gostilniško koncesijo in vso upravo. Naslov pri inser. odd. Edinosti pod št. 1852.

Hermangild Trocena Trst, ul. Barrera vecchia 8 ima veliko zalogo — mrtvaških predmetov. — Venci iz porcelane in biserv, vezani z medeno žico, iz umetnih cvetlic s trakovi in napel. Slike na porcelanastih ploščah za grobne spomenke itd. itd. Najnižje konkurenčne cene.

Fotografični atelje DAGUERRE Trst, Corso štev. 39, Trst. Razglednice v platini. Specijalita: Slike v barvah, fotostiliz. Gabinet, vizit, povečanja, reprodukcije vsake vrste. Elektr. razsvetljava.

Zlatarnica G. PINO v Trstu se nahaja na Korzu št. 15 (bivša zlatarnica G. Zercovitz & Figlio) Velika izbora srebrnih in zlatih, ur ubanov, verižic itd.

Zlato, srebro in dragulje kupuje po najvišjih cenah dobroznana urarna in zlatarna A. POVIH v Trstu Trg Stare mitnice (Barrera vecchia 3)

Dr. Mraček zobozdravnik, Trst, Corso 24. I. n. Od 9 12 dop. in od 3 6 pop. Brezbolestno izdiranje zob, plombiranje in umetni zobje.

PFAFF Stroj za šivanje in vezanje pravi nemški vzorci. Seidel & Neumann in „Singer“ Gast & Gasser. Bogata zaloga vseh potrebščin. Mehanična delavnica za vsako popraviljanje. Trdka ustanovljena l. 1878. FRANCESCO BEDNAR Trst, ulica Campanile 19.

Zobozdravnik DR. J. ČERMAK v Trstu, ul. Gioachino Rossini 12 vogal ul. delle Poste Izdiranje zobov brez bolečin. Plombiranje Umetni zobje. Umetni zobje.

Umetno - Fotografični atelje Trst, ulica del Rivo štev. 42 (pritličje) Trst Izvršuje vsako fotografično delo kakor tudi razziode, posnetke, notranost lokalov, porcelanaste plošče za vsakovrstne spomenke. Posebnost: Povečanje vsake fotografije. Radi udobnosti gosp. naročnikov sprejema naročbe in jih izvršuje na domu, event. tudi zunanji mestu po najzmernejših cenah.

Umetni zobje z in brez čeljusti, zlate — krone in obročki — **VILJEM TUSCHER, konc. zobotehnik** Trst, ulica Caserma štev. 13, II. — Ordinira od 9 predpoldne do 6 zvečer. —

Josip Struckel Trst, vogal Maria Teresa-S. Caterina. Novi dohodi, velika izbora volnenega blaga za moške in ženske. — Blago za suknje, žamet, barhent, svile in velika izbora **KOŽUHOVIN** ter raznih predmetov za okras oblek. Vse po znižanih konkurenčnih cenah.

Ljubljanska kreditna banka Podružnica v Trstu. — Centrala v Ljubljani. — Podružnice: Celje, Celovec, Gorica, Sarajevo, Split. **Dejniška glavica: K 15.000.000.—** **Rezervni zaklad: K 3.600.000.—** Obavlja vse v bančno stroko spadajoče posle. — Sprejema vloge: na knjižice, ter jih obrestuje po 3 1/2 %, na tekoče račune v kronah in lirah, po najkulantnejših pogojih. — Izvršuje **morzne naloge**. Tel. št. 5 18. — Blagajna je odprta od 9-13.

Trgouško-obrtna zadruga v Trstu reg. zadr. z neom. jamstvom ul. S. Frančiška Asiškega št. 20 II. nad. sprejema hranilne vloge od 1 K dalje ter jih obrestuje po **4%** Trgovcem otvarja tekoče čekovne račune. — Posoja hranilne pušice na dom. — Rentni davek plačuje iz svojega. **Daje posojila** po najugodnejših pogojih na vknjižbe, na osebno poroštvo, na zastave vrednostnih listin. Uradne ure vsaki dan izvzemši nedelji in praznikov od 8 do 1.

S tužnim srcem naznanjamo vsem sorodnikom in znan-
cem tužno vest, da je naš ljubljani soprog, oče oziroma brat

Josip Slamič

po mučni bolezni, previden z zadnjimi tolažili, dne 11. t. m.,
mirno v Gospodu zaspal.

Pogreb se bo vršil v ponedeljek, 13. t. m., ob 3 popoldne
iz hiše žalosti Rocol (Kalaja) št. 382 na Katinaro.

TRST, 11. januarja 1919.

MARIJA, soproga.

Alojz, Anton, Mirko, Ida, Danila,
otroci.

Anton, Just,
bratje.

ŽIVNOSTENSKA BANKA PODRUŽNICA v TRSTU

Ulica Ponterosso vogal ul. Maria Teresa. - Lastna palača.
Dejniška glavica K 120.000.000. - Rez. zaklad K 41.500.000
Izvršuje kulturno vse bankno in menjalnično transakcije.
Uradne ure od 9-1 pop.

Novo pogrebno podjetje — Trst

Corso 47 (pri Trgu Piazza della Legna) Tel. 1402
Preskrbuje vsakovrstne pogrebe, prevoz mrličev na vse
kraje države. Zaloga in razprodaja mrtvaških predmetov,
krat iz kovine in vsakovrstnega lesa v raznih oblikah,
vencov, sveč itd. po zmernih cenah. Skladišča v lastnih
prostorih via della Tessa 31. — Brzjavi Novo pogrebno
podjetje — Trst.

Priporočljive trrdke.

ROKAVICE IN MODNE POTREBŠČINE.

It. Venier & Comp. Corso 14. Modne potrebšćine in iz-
delovanje rokavic. Čišćenje in popraviljanje rokavic. —
Cene zmerne. Postrežba točna.

TRGOVINA JESTVIN.

Ivan Bidovec, Trst, ul. Campanile 13 (Trg Ponterosso). Ima v zalogi: čaj, paradižno konserve, ženi, kisle
kumare, kocke za juho, Konjak, vermouth, marsala, ma-
linovec in več vrst mineralnih vod ter blago aprovizacijske
komisije. 414

MEHANIČNA DELAVNICA.

Odlikovana livarna Osvaldella. Via Media 26. Izde-
lovanje in poprava strojev in motorjev. Proračuni.

KNJIGOVEZNICA.

Pietro Pippan, Trst, ulica Valdirivo 19. Artistična ve-
zava. Zepni koledarji lastnega izdelka. Vpisniki (registri)
posebnega sistema. 201

MAJOLICNE PEČI IN ŠTEDILNIKI.

M. Zeppar, ul. S. Giovanni 6 in 12. Najboljša izdelova-
nja in najpopolnejša vrsta. Cene zmerne. 202

HOTEL CONTINENTAL

Trst, ul. San Nicolò št. 25 blizu Corsa). Prenosišče
za volake. Dvigalo. Cene zmerne. Postrežba točna. (190

PAPIR.

Velika zaloga papirja za ovitke, papirnatih vrečic last-
ne tovarne. Valčki raznih barv in velikosti. Cene zmerne.
Gastone Dollmar, Trst, Via dei Oelsi 16. 256

DAMSKA KROJAČNICA.

A. Rieger, Trst, ulica Commerciale 3. Izdeluje vsakovrst-
ne obleke po angleškem in francoskem kroju, plesne
obleke, obleke za poroko, bluže za gledališče itd. Cene
zmerne. Postrežba točna. 337

Semena

vseh vrst in v vsaki
množini

kupuje

trgovina Sever & Komp.

Trst, Vln delle Poste 1.

Izborno belo istrsko vino

se dobi v vsaki množini po dnevnih
cenah pri

Rudolfa Malalanu na Opčinah št. 386.

JADRANSKA BANKA

— TRST —

Via Cassa di Risparmio 5 - Via S. Nicolò 9.

Podružnice: Dunaj, Dubrovnik, Kotor, Ljub-
ljana, Metković, Opatija, Split, Šibenik, Zadar.
Ekspozitura: Kranj.

Obavlja vse v bančno stroko spada-
dajoče posle.

Sprejema vloge na knjižice in tekoči
račun

3% v lirah in kronah **2%**

po najkulantnejših pogojih.

— Uradne ure blagajne od 9 do 13. —